

Lutfî Muhammed Efendinin “Hilye-i Hazret-i Mevlânâ”sı

Zehra GÖRE*

ÖZ

Hilye, Hz. Peygamberin vasıflarını ihtiva eden eser ya da levhaları ifade etmek için kullanılan bir ıstılahtır. Başta Tirmizî'nin *Şemâil*'i olmak üzere diğer bazı şemâiller, hilyenin Türk edebiyatında da dinî nitelikli bir tür olarak doğmasına kaynaklık etmiştir. Hz. Peygamberin vasfında olan bu eserler zamanla diğer peygamberler, dört halife, din ve tarikat büyükleri için de yazılmıştır. Adına hilye yazılan şahsiyetlerden biri de Hz. Mevlânâ'dır. Mevlevî şâirler tarafından kaleme alınan bu eserler, genel olarak Hilye-i Mevlânâ adı altında gösterilmektedir. Manisa Mevlevihanesi şeyhlerinden Lutfî Muhammed Efendi, Mevlânâ'nın hilyesini yazan şâirlerdendir. *Hilye-i Hazret-i Mevlânâ* adlı mesnevisinde şâir, Mevlânâ'nın fizikî ve ahlakî vasıflarını anlatır, ona övgülerde bulunur.

Bu çalışmada, hilyenin özelliklerine kısaca değinilecek, Lutfî Muhammed Efendi ve onun eseri *Hilye-i Hazret-i Mevlânâ* söz konusu edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Dinî edebiyat, tasavvuf, mevlevilik, hilye, Mevlânâ, Lutfî Muhammed Efendi, Hilye-i Mevlânâ.

ABSTRACT

Lutfi Muhammed Efendi's "Hilye-i Hazret-i Mevlâna"

Hilye is a term used to denote works or framed inscriptions containing attributes of prophets. Tirmizi's *Şemâil*, or outward appearances, on top of all and some other *şemâils* ensured emergence of hilye as a religious genre in Turkish literature. Written initially to describe the attributes of Prophet Muhammad only, these works later came to be written for other prophets, the four caliphs and other important men of religion and religious orders. One of the persons in whose name a hilye was written was Rumi. Written by poets of the Mevlevi order, these works are often referred to as Hilye-i Mevlâna (Rumi). Lutfi Muhammed Efendi, who is a sheikh at Manisa Mevlevi lodge, is one of the poets who wrote

* Yrd. Doç. Dr., SÜ Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, KONYA, zgore@hotmail.com

Mevlana's hilye. The poet describes Mevlana's physical and moral qualities and praises him in the work entitled "Hilye-i Hazret-i Mevlana".

In present study, qualities of hilye will be examined briefly and Lutfi Muhammed Efendi and his work "Hilye-i Hazret-i Mevlana" will be described.

Key Words: Religious literature, tasavvuf (mysticism), mevlevi order, hilye, Mevlana, Lutfi Muhammed Efendi Hilye-i Mevlana.

Giriş

Kur'an'da Nahl suresi 14. ayette geçen hilye kelimesi "süs, ziynet" manasında kullanılmıştır.¹ Sözlüklerde de "süs, ziynet, cevher, güzel sıfatlar, güzel yüz, kolye" gibi manalar verilen kelime, mecazen "yaratılış, suret ve güzel vasıflar" demek olup, Hazret-i Peygamberin yüksek evsafını, esma-i şerifeyi ihtiva eden yazılar ve levhaları ifade etmektedir (Şemseddin Sâmî 1317: 558; Muallim Naci 1995: 360). Kadrini daha fazla yükseltmek maksadıyla "hilye-i şerife" de denilir. İslam inancının bir gereği olarak sonradan putlaştırılabileceği endişesi ile resim iyi görülmediğinden Peygamberin eşkâli, resme mukabil olmak üzere onu gören sahabenin aktardığı tariflerden hareketle yazı ile beyan edilmiş, buna "hilye" denilmiştir (Pakalın 1971: 842).

Tirmizî'nin, Hz. Peygamberin bedenî tasviri, kullandığı eşyaları, oturup kalkması, yemek yemesi, konuşması ve konuşma adabı, ibadetleri, ömrü ve vefatı hakkındaki bazı hadisleri ihtiva eden mecmua niteliğindeki, *Eş-Şemâilü'n-Nebeviyye ve'l-Hasâilü'l-Mustafaviyye* adlı eseri başta olmak üzere diğer bazı şemâiller, hilyenin dinî nitelikli bir edebî tür olmasına kaynaklık etmiştir (Bayraktar 1990:19). Netice itibarıyla hilyeler, Türk edebiyatında mevlid, miraciyye, na't gibi dinî özellikler taşıyan edebî türler arasında önemli bir yer kazanmıştır. Manzum ya da mensur yazılabilen hilyelerin edebiyatımızda pek çok örneği mevcuttur. Bunlar arasında en tanınmışı Hakânî Mehmed Beyin *Hilye-i Hakânî* adlı eseridir. Eser, halk arasında kutsal bir değer verilerek makamla okunmuş, Hakânî'den sonra hilye yazan şâirler tarafından da övülerek benzerleri vücuda getirilmiştir.

Başlangıçta sadece Hz. Peygamberin vasıflarını anlatan hilyelerin konuları, sonradan genişlemiş ve zamanla diğer peygamberler, hulefâ-yı râşidîn ve aşere-i mübeşşere ile din ve tarikat büyükleri için de bu tür eserler kaleme

¹ Nahl, 17/70: "Ve odur ki içinden taze bir et yemeniz ve kuşanacağınız bir süs çıkarmanız için denizi emrinize vermiştir..." , *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meâlî* (hızl. Hayrettin Karaman vd.), TDV Yayınları, Ankara, 1993.

alınmıştır (Uzun 1998: 45). Neşâtî'nin *Hilye-i Enbiyâ* (Ünver 1986: 12), Cevrî İbrahim Çelebi'nin *Hilye-i Çihâr-Yâr-ı Güzîn* (Ayan 1981: 15), Edirneli Güftî'nin *Hilye-i Aşere-i Mübeşşere* (Yılmaz 2001:18) adlı eserleri bunlar arasında en çok bilinenleridir. Din ve tarikat büyükleri hakkındaki hilyeler; şâirlerin bağlı oldukları tarikat büyükleri ve mezhep imamlarıyla, önde gelen âlimler hakkında kaleme aldıkları ve genellikle kasidelerden meydana gelen eserlerdir. Bu eserlerde konu hilyeden şemâile doğru genişlemekte, bu kişilerin methiyesine de yer verilmektedir (Uzun 1998: 45).

XIII. yüzyılda Anadolu'ya gelerek burada zengin bir tefekkür hayatının yeşermesini temin eden âlim, hakîm, mütefekkir, mutasavvıf, şâir gibi pek çok sıfatı haiz olan Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî, sadece Türk muhitinde değil, doğudan batıya bütün dünyada tesirleri olan müstesna bir şahsiyettir. Onun düşünceleri XIII. yüzyıldan günümüze, her sınıf halk kitlelerinden devletin önde gelenlerine kadar geniş bir etki alanına sahip olan Mevlevîlik tarikatıyla kurumsallaştırılmıştır. Birer akademi gibi eğitim veren Mevlevîhânelerden ise Türk düşünce ve kültür hayatına hizmet eden önemli isimler yetişmiştir. Diğer taraftan divan edebiyatı geleneği içinde Mevlevîlik tarikatına mensup olsun olmasın, ilhamını Mevlânâ ve eserlerinden alan ya da Mevlevîlik potasında yetişerek edebî bir muhit oluşturan pek çok şâir, neredeyse kutsal bir değer kazanan *Mevlânâ* ve *Mesnevî* kelimesini zikretmiştir. Mesela, divan edebiyatının “ateş dilli” şâiri Nefî, Mevlevî değildir ama Mevlevî muhibleri arasındadır. Nefî'nin Türkçe divanında na'ttan sonra ilk kaside Mevlânâ'nın övgüsü hakkındadır. Şâir, Mevlânâ'nın tefekkürle aşkı birleştirdiğini, Mesnevî'nin bir “bâtın kılıcı olarak” dünyaya burhan olduğunu söyler. Ayrıca Farsça divanında da Mevlânâ'ya dâir dört kasidesi vardır (Karahan 1967: 18-20). Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür.

Kendisine duyulan bu sevgi ve saygının bir neticesi olarak din ve tarikat büyükleri içinde adı en çok anılan ve kendisine en çok methiye yazılan kişi Mevlânâ'dır. Hatta Mevlevî şâirlerin Mevlânâ'ya olan sevgilerinde kimi zaman mübalağa ettiklerini ve ileri gittiklerini de söylemek mümkündür. O derece ki, Hz. Peygamber için söylenen “Sen olmasaydın âlemleri yaratmazdım.” hadisine benzer şekilde, Mevlânâ dünyaya gelmeseydi, âlemler yaratılmazdı, deme cüretini gösteren Mevlevî şâirler vardır (Horata 1998: 81).

Mevlânâ'ya olan bağlılıklarını her fırsatta dile getiren Mevlevî şâirler, Mevlânâ vafında değişik nazım şekillerinde manzumeler yazdıkları gibi, ona olan sevgilerini bazen bir ya da birkaç beyte sığdırmışlardır. İster tek beyit olsun, ister müstakil manzumeler olsun bu şiirlerde, genellikle Mevlânâ'nın isim ve sıfatları anılarak övgüsü yapılmaktadır. Mevlânâ'nın fizikî hususiyetlerinden ise çok fazla bahsedilmez. Bununla birlikte bazı Mevlevî şâirler,

az sayıda da olsa, Mevlânâ'nın sûretini ve sûretini tavsif eden hilye türünde eserler yazmışlardır. Mevlevî şâirlerin Mevlânâ için kaleme aldıkları *Hilye-i Mevlânâ* başlığı altında toplanabilecek; Nakşî Mustafa Dedenin elli üç beyitlik (Mevlânâ Müzesi Ktp., Nu: 2163), Bursalı Rızâ Dedenin kırk beş beyitlik (Mevlânâ Müzesi Ktp., Nu: 2454/4), Tahirü'l-Mevlevî'nin seksen dört beyitlik (Mevlânâ Müzesi Ktp., Nu: 2163) hilyeleri ile (Uzun 1998:46) bu çalışmanın konusu olan Lutfî Muhammed Efendinin *Hilye-i Hazret-i Mevlânâ* (Atif Efendi Yazma Eser Kütüphanesi, Nu: 2256) adlı eseri tespit edilenlerdir.

Lutfî Muhammed Efendinin hayatı ile ilgili bilgi, sadece Esrar Dedenin *Tezkire-i Şuarâ-yı Mevleviyye* adlı eserinde vardır ve oldukça sınırlıdır. Lutfî Muhammed Efendi, Manisa Mevlevîhânesi şeyhlerinden Nakşî Ali Efendinin oğludur. Babası öldükten sonra bir süre onun yerine meşihat makamına oturur. Yenikapı Mevlevîhânesi şeyhi, Peçevî Ahmed Dede ölünce Vezirâzâm İbrahim Paşa tarafından İstanbul'a davet edilerek, kendisine Yenikapı Mevlevihanesi'nin şeyhliği tevcih edilir. Ancak yaratılış itibarıyla uzlete meyilli olan Lutfî Muhammed Efendi, bu görevinden istifa eder ve ilk makamına döner. H. 1150/M. 1737 yılında da hayatını kaybeder. Lutfî Muhammed Efendinin şiirleri için *ârifâne* değerlendirmesini yapan Esrar Dede, onun herhangi bir eserinin varlığından söz etmez. Sadece aşağıdaki beyti örnek verir:

Vaşla kaydı vaşla mâni' dür Kerem-kâni Dede

Vâsıl olur Hakk'a ol kim mâ-sivâyı terk ide (Genç 2000: 464)

Bu çalışmanın sonuna transkripsiyonlu metni ilave edilen *Hilye-i Hazret-i Mevlânâ* adlı eser, Atif Efendi Yazma Eser Kütüphanesi, 34 Atf 2256 numarada kayıtlıdır. 120 beyitten ibaret küçük bir mesnevi olmakla birlikte bir mesnevîde olması gereken bütün özellikleri taşır. Aruzun *fe'îlâtün /fe'îlâtün /fe'îlün* kalıbıyla yazılmıştır. Beş bölümden meydana gelir, başlıkları Farsçadır. Eser dokuz beyitlik bir tevhidle başlar. Ardından Hz. Peygamberin övgüsünün yapıldığı bölüm gelir. 10 beyitten oluşan bu kısımda, Hz. Peygamberle beraber onun âl ve ashâbı da övülmüştür. Daha sonra eserini yazma sebebini anlatan şâir, kendinden önce hilye yazan, Hâkânî, Cevrî ve Neşâtî'nin adını anarak şâirliklerinden ve eserlerinden övgüyle bahseder. Üstatların eserlerini gördükten sonra kendisinin de bu vâdide eser vermeye heveslendiğini söyler. Eserin dördüncü bölümünde Mevlânâ'nın sûretini ve sûretini anlatarak hilyesini yazar. Son bölümde ise bu eseri takdim etmeyi düşündüğü devrin sadrazamının övgüsüne yer verir.

Mevlânâ'nın dış görünüşü hakkında bilgi veren en önemli kaynaklar me-nakıpnamelerdir. Bununla birlikte söz konusu eserler, onun çocukluğundan

İtibaren hayatının sonuna değin sûretinde meydana gelen değışikliklere dair kesin bilgiler vermekten uzaktır. Ancak eldeki mevcut bilgilere bakarak Mevlânâ'nın surette güzel ve insana te'sir eden bir yaratılışa sahip olduğunu ifade ederler. Mevlânâ'nın görünüş özelliklerinin anlatıldığı en önemli eser ise Eflâkî'nin *Menâkıbü'l-Ârifin* adlı eseridir. Diğer taraftan Mevlânâ'nın görünüşü hakkında bize fikir veren bir diğer kaynak olarak onun minyatür ya da resimlerini de burada anmak gerekir. Ancak eldeki minyatür ve resimlerin hiçbiri Mevlânâ'nın yaşadığı dönemde yapılmamıştır ve biri diğerine benzememektedir. Topkapı Sarayı'ndaki bir minyatürde, “Halep'te bir Frenkle satranç oynayan” Mevlânâ, çekik gözleriyle Uygur Türklerini andırır. Mısır kaynaklarında elinde yelpesiyle görülen Mevlânâ, Budapeşte Neineth Koleksiyonu'nda Hintliler gibi resmedilmiştir. Berlin Müzesi'nde “Rebab çalan Sultan Veled'i dinleyen” saçları ve sakalları birbirine karışmış, aşırı kilolu olarak gösterilmiştir (Erke, www. aksiyon.com.tr).

Menâkıbü'l-Ârifin'de geçen şu menkıbeden anlaşıldığına göre ise Mevlânâ, hayatta iken resmedilmiştir:

Zamanın kraliçesi, dünyanın hanımı ve sultanın karısı olan Gürcü Hatun, Mevlânâ hanedanının muhiblerinden ve has müritlerindendi. Daima Mevlânâ'nın verdiği şevkin ateşi içinde yanıyordu. Tesadüfen Kayseri'ye gitmek istedi. Sultan onu reddedemezdi; çünkü o kadın seçkin ve metin rey sahibi bir kadındı. Fakat Gürcü Hatun Mevlânâ hazretlerinin ayrılığı ateşinin yüküne tahammül edemezdi. O zamanda resim yapmada ikinci bir Mani olan bir ressam vardı. Kendi sanatı hakkında “Mani bizim resmimiz karşısında âciz kalır” derdi. Buna Aynüddeve-i Rûmî derlerdi. Sultan, Mevlânâ'nın resmini bir kâğıda çizmesi için ona hediyeler verdi. Yollarda Gürcü Hatun'a can yoldaşı olması için resmin son derece güzel yapılmasını icap ettiğini söyledi. Sonra Aynüddeve birkaç memurla beraber bu meseleyi bildirmek üzere Mevlânâ hazretlerine geldi. Baş koyup uzakta ayakta durdu.

Aynüddeve daha ağzını açmadan Mevlânâ “Yapabilirsen ne âlâ!” dedi. Ressam birkaç tabaka mahzenî kâğıt getirerek kalemi eline aldı ve Mevlânâ'ya döndü. Mevlânâ ayakta duruyordu. Ressam bir defa bakıp yüzünü çizmekle meşgul oldu. Bir yaprak kâğıt üzerine son derece güzel bir resim yaptı. İkinci sefer tekrar baktı. Fakat Mevlânâ'nın önce görmüş olduğu şekli değışmişti. Başka bir kâğıt üzerine bir resim daha yaptı. Çehresini tamamladıktan sonra şeklin yine başka türlü olduğunu gördü. Hayrette kaldı, nara atıp kendisinden geçti ve kalemleri kırıp âcizler gibi secdeler etti. Bu sırada Mevlânâ bu gazele başladı:

“Ah! Ben ne de renksiz ve belirsizim. Ben kendimi olduğu gibi görebilsem. Sırlarını ortaya koy, diyorsun. Fakat benim bulunduğum yerde yer yok” (Ahmed Eflâkî 2001: 648).

Gürcü Hatunun emrini yerine getiren Aynüddevele 20 resmi hatuna teslim etmiştir. Gürcü Hatun da resimleri sandığına koyarak beraberinde Kayseri'ye götürmüştür. Ancak bu 20 resmin akıbeti belli değildir. Dolayısıyla hiçbir günümüze ulaşmamıştır.

Mevlânâ'nın *Mesnevi'sinin* birinci cildine yaptığı altı ciltlik şerhiyle şöhret bulan Âbidin Paşa, *Tercüme ve Şerh-i Mesnevi-i Şerif* adlı eserinin başlangıcında Mevlânâ'nın tavsifini şöyle yapmaktadır:

“Mevlânâ-yı müşarünileyh efendimiz, müstekimü'l-kad ve âdidü'l-kâme olup, mübarek gözleri sarı ile siyah arasında yani elâ ve kaşları mukavves idi. Levni, fi'l-asl kırmızıya meyyâl iken, badehu kesret-i riyâzat ve mücahede sebebiyle sarıya meyyâl oldu. Ne mülahham ne de zayıf olup, fakat kesret-i riyâzattan badehu kesb-i nehâfet buyurmuşlardı”

(Âbidin Paşa 1324: 12).

Bu kayıtlardan anlaşıldığına göre Mevlânâ, orta boylu, dik duruşlu bir zattır. Gözleri sarı ile siyah arası yani elâ, kaşları da yay gibidir. Rengi önceleri kırmızı iken sonra çok fazla riyazette bulunduğu için sarıya dönmüştür. Bünyesi ne kilolu ne de zayıftır. Fakat yine çok riyazette bulunduğu için sonraları zayıf düşmüştür. Eserinde bu tavsifi veren Âbidin Paşanın kaynakları elbette menkıbeler ve bunlardan hareketle yazılan hilyelerdir. Ancak bu tarihten hareketle, yukarıda işaret edildiği gibi, bir çok minyatür ve resimde tasvir edilen Mevlânâ'nın görünüşünün menkıbelerde ve diğer eserlerde aktarılan özelliklerle uyuşmadığını; hatta yanlış olduğunu söylemek mümkündür.

Lutfî Muhammed Efendinin hilyesinde çizilen Mevlânâ portresinin kaynağı da menkıbelerdir. Şair, hilyesine Mevlânâ'nın yüzünün hususiyetlerini tabiata ait unsurları kullanarak anlatmaya başlamış; beyaz gül, güneş, bahar mevsiminde yaprakları açılarak tıpkı bir aynaya benzeyen sûsen çiçeği ve dolunay gibi; parlaklık, aydınlık, beyazlık çağrışımları yapan imajları seçmiştir. Onun nurlu yüzü sanki beyaz bir gül gibidir. Mevlânâ'nın yüzü parlaklıkta güneşten üstündür. Alnının parlaklığı açılmış bir sûsen çiçeğine benzer. Yüzü dolunayın gıpta edeceği kutsal bir parlaklıkla çevrilidir. Ayın, yüzündeki siyah lekeler sebebiyle, sevgilinin yanağını kıskanması divan şiirinde bilinen bir hayaldir. Hilyede Mevlânâ'nın vafında kullanılmış ve aynı zamanda nûranî çehresine kutsallık atfedilmiştir (51-54. beyitler).*

Şair, Mevlânâ'nın kaşlarını şekli ve iki tane oluşlarıyla çeşitli benzetmelerle anlatır. Şekil olarak hilâle benzeyen kaşları, iki tane olduğu için bir

* Lutfî Muhammed Efendinin *Hilye-i Hazret-i Mevlânâ* adlı eserinin transkripsiyonlu metni bu çalışmanın sonuna ilave edildiği için Mevlânâ'nın hususiyetlerini anlatmak üzere söz konusu eserden hareketle yapılan açıklamalarda beyitler yeniden yazılmamış, parantez içinde numaraları verilmekle yetinilmiştir.

beytin hatta birbiriyle kafiyeli matla' beytinin mısraları olarak tasvir edilmiştir. Siyah renkli bu kaşlar, güzelliğin doğduğu yerin süsünü arttırır. Burada Mevlânâ'nın parlak yüzü adeta bir levha, kitap, hatta mushaftır; kaşları da onun üzerine siyah mürekkeple yazılmış iki mısradır. Kaşları birbirine yakın değildir ve bu ona yüce bir görünüş verir. *Hâcib* kelimesini de hem *kaş* hem de *kapıcı* anlamıyla tevriyeli olarak kullanan şâir; iki kaşı, güzellik sarayının kapısını karşı karşıya durarak bekleyen iki kapıcıya benzetir (55-58. beyitler).

Mevlânâ'nın baygın bakışlı, görenlerin aklını başından alan gözleri; sarı ile siyah arasında yani elâ renklidir. Bir güzellik unsuru olarak göz âhûya benzetilir. Buradaki asıl benzerlik âhûnun iri ve siyah gözleridir. Hilyede Hoten ülkesinde bulunan güzel gözlü âhûlar, eğer Mevlânâ'nın şahâne gözlerine bir baksalar onu kıskanırlardı, diyerek Mevlânâ'nın gözlerinin ve bakışlarının etkisi vurgulanmıştır (59-61. beyitler).

Mevlânâ'nın burnu, mushaf gibi düşünülen yüzünde, güzel ve düzgündür. Bu özelliğiyle elif harfine teşbih edilmiştir. Yanakları ne zayıf ne de etlidir. Tıpkı yeni açmış bir gülün yaprakları gibidir (62-64. beyitler). Sakalı, nahif ve nurlu yüzünün süsüdür, rengi de siyahla sarı arasındadır (65-67. beyitler). Bununla birlikte eldeki menkıbeler Mevlânâ'nın sakala pek itibar etmediğini bildirmektedir. Eflâkî'de nakledilen şu hikâye onun sakalla ilgili düşüncelerini ifade eder:

Bir gün bir berber, Mevlânâ'nın mübarek sakalını kesiyordu. Berber: “Hudavendigâr ne buyuruyor, nasıl yapayım?” dedi. Mevlânâ: “Kadınla erkeği birbirinden ayıracak kadar kes” dedi.

Başka bir gün de “Ben hiç sakalları olmadığı için kalenderleri kıskanıyorum” dedi ve “Az sakal erkeğin saadetindedir, çünkü sakal erkeğin süsüdür. Onun çokluğu erkeği böbürlendirir. Bu da insanı manen öldüren şeylerdendir” hadisini söyledikten sonra: “Çok sakal sufilerin hoşuna gider. Fakat sufi sakalı tarayınca kadar, ârif Tanrıya ulaşır (Ahmed Eflâkî 2001: 634).

Lutfi Muhammed Efendi, Mevlânâ'nın kilolu olmadığını başka bir ifadeyle kilo bakımından normal olduğunu belirtir (69.beyit). Sultan Veled, babasının daima: “Ben beş yaşında iken nefsim ölmüştü” dediğini ve gençlikte de orta yaşlılık zamanında da tam bir ciddiyetle riyazet edip, gece sabahlara kadar ibadetle meşgul olduğunu ve riyazette çok mübalağa ettiğini nakleder (Ahmed Eflâkî 2001: 301). Dolayısıyla menkıbelerden öğrendiğimize göre, Mevlânâ'nın normal olan kilosu fazla riyazette bulunduğu için zayıf bir hal almıştır. Hatta bu nahif insanın bir gün hamama gittiği ve hamamda vücudunu gördüğünde zayıf bedeninden utandığı rivayet edilmektedir. Bu hadise Eflâkî'de şöyle anlatılır:

Mevlânâ birgün hamama girmişti. Merhamet gözü ile kendi mübarek vücuduna baktı. Vücudu iğneden ipliğe dönmüştü. Bütün ömrümde kimseden utanmadım, fakat bugün zayıf vücudumdan çok utandım. Çünkü o: “Bir gün bana huzur vermedin” diye kim bilir “hal” dili ile neler söyledi, neler de söylemeyip gizledi ve yükünü taşıyabilmem için beni hiç rahat bırakmadın; bir gececik olsun istirahat edip kuvvet bulmama bile müsaade etmedin.” diye ne kadar inledi. Fakat ne yapayım ki, benim huzurum onun ıstırabındadır (Ahmed Eflâkî 2001: 613).

Hilye’de Mevlânâ’nın teninin rengi doğrudan söz konusu edilmemiştir. Ancak yukarıda belirtildiği gibi, letafeti dolayısıyla, yeni açmış bir gül olarak tasavvur edilmiştir. Buradan hareketle onun teninin gül renkli olduğuna hükmedilebilir. Menkıbelerde de kırmızıya meyyal yani canlı bir rengi olduğu ifade edilir. Ancak mücadele ile geçen günleri Mevlânâ’nın rengini de uçurmuştur. Karatay medresesinden çıkan birkaç fakih, imtihan maksadıyla Mevlânâ’ya, Ashâb-ı Kehfin köpeğinin ne renkte olduğunu sorar. Mevlânâ: “rengi sarı idi; çünkü âşıkı. Âşıkların rengi daima benim rengim gibi sarı olur” diye cevap verir (Ahmed Eflâkî 2001: 491). Mevlânâ’nın gazelleri arasında da görülen pek çok şiirde yüzünün sarılığından bahsedilir.

Senin iki elin deniz gibi gevher saçmaya inad ederse; sarı yüzün, sarılık gösterir ve ufak tefek tozlarla uçup gider.

Sus artık dostun bir hazine idi: O hazinenin tarifini, tavsifini ne bir kimse, ne de hiçbir şey benim sarı yüzüm kadar ifade edemez.

O kırmızı altunu sevinç sermayesini bana ver. Korkudan, ümitten dolaylı yanakların altın gibi sandır.

Göz yaşlarıma, sararmış yüzüme, merhamet etmesen bile ciğerimin yanmasında kokular çıkıyor, ona acı.

Bu başım meygededir, içki kadehini söyle kırsın; bu yanağım altın gibidir, altını çuvalda tutma (Füruzanfer 1963: 190).

Diğer taraftan Mevlânâ’nın yüzünün sarı, bedeninin zayıf olması az yemek yemesiyle de alakalıdır. Eflâkî’de birçok yerde anlatılan hikâyelerde onun bu özelliğinden bahsedilir. Daha çocukluk çağında çok defa üç dört günde, bazen yedi günde bir (Ahmed Eflâkî 2001: 243), hatta bazen on, on beş belki de yirmi, otuz günde bir yemek yediği (Ahmed Eflâkî 2001: 625), başka bir menkıbede büyük bir sünnet düğünü merasiminde on altı gün süreyle bulunduğu ve bu zaman zarfında ne yemek yediği, ne su içtiği, ne de uyuduğu (Ahmed Eflâkî 2001: 52) aktarılır. Ârif Çelebi’nin annesi de, Mevlânâ hazretlerinin bir aya yakın yemek yemediğini gördüm, diye nakletmiştir (Ahmed Eflâkî 2001: 625).

Lutfî Muhammed Efendinin eserinde Mevlânâ’nın bedeni ile ilgili son özellik de vücudunda kıl olmayışıdır. Bu vasfıyla saf gümüşe benzetilir (70. beyit).

Eserde 71. beyitten itibaren Mevlânâ'nın ahlakî vasıflarının övgüsü yapılır. Bu beyitleri incelemeden önce Lutfî Muhammed Efendinin eserinde bahsetmediği ancak Mevlânâ'nın dış görünüşüyle ilgili olması hasebiyle, giyimine dair özellikleri yine menkıbelerden hareketle buraya eklenebilir. Eflâkî'de pek çok yerde Mevlânâ'nın kılık kıyafeti ve bu konuyla ilgili tavrı hakkında kayıt bulunmaktadır: Peygamberin, “Sarıklar, Arapların tacıdır” sözü gereğince, sarığını bilginlere yaraşır (dânişmendâne) bir şekilde sarar, bir ucunu da taylesan bırakırdı. Hakikati bilen bilginlerin giydikleri gibi kolu geniş bir hırka giyerdi (Ahmed Eflâkî 2001: 254). Bayburtlu Ahi Emir Ahmed'in naklettiği bir menkıbede, Mevlânâ ferace yani cübbe giymiş, başına duman renginde bir sarık sarmış olduğu halde tarif edilmiştir (Ahmed Eflâkî 2001: 609). Mithat Bahârî'nin, Sipehsalar tercümesinde Mevlânâ'nın istiğrakına dair olan kısımda da elbisesiyle ilgili olarak, fukaralardan birisi isterse kolayca çıkarıp verebilmek için önden yırtmaçlı bir ferace giydiği anlatılmaktadır (Sipehsalar 1331: 136). 21 Şevval 643 (9 Mart 1246) Perşembe, Şems'in kaybolduğu tarihtir. Bu tarihten sonra Mevlânâ kendisine hindibârî kumaştan bir ferace yapılmasını istemiştir. Bu kumaşın özelliği matemlilerin giymesidir ve siyah değil mavi renktedir. Ömrünün sonuna kadar bu şekilde giyinmiştir. Başına da bal renginde yünden yapılmış bir külah geçirmiştir, artık ondan sonra bir daha beyaz sarık kullanmamıştır (Ahmed Eflâkî, 2001: 258).

Mevlânâ, ahlak yapısı bakımından da her zaman övülen ender şahsiyetlerden biridir. Bilindiği üzere onun ahlakî yapısının temellerini ilk olarak atan babası Sultanü'l-ulemâ Bahaeddin Veled'dir. Bundan sonra da bir irfan muhitinde aldığı mükemmel eğitim ve zaten fıtratında olan erdemler, neticede onu insanlığın nazarında yüksek mevkilere taşımıştır. Gerek Mevlevî muhitinin, gerek divan edebiyatının sanatkârları da onun tükenmez bir hazine gibi olan bu özelliklerinin övgüsüyle eserlerini taçlandırmışlardır. Lutfî Muhammed Efendi de eserinde Mevlânâ'yı ledün ilimlerinin sahibi olması, lütufkârlığı, veliliği, kerameti, şeriatın ve tarikatın rehberi olması, marifeti, nûru, kadir ve şerefi, *Mesnevi*'si, sırlara vukûfiyeti gibi özelliklerini çeşitli benzetmelerle ve tasvirlerle övmüştür: Mevlânâ güzelliğin gül bahçesinde ledün ilminin meyvesini veren düzgün bir fidandır (71. beyit). Tıpkı Hz. Peygamber gibi, edebinden, yokuş aşağı iniyormuşçasına önüne eğik olarak yürür. Bu durumu şair, aynı zamanda dalları meyve yüklü bir ağacın başını toprağa eğmesine benzetir (72, 73. beyit). Tatlı sözlü ve güzel ahlaklıdır (74. beyit). Lütuf bir ülke olarak tasavvur edilir ve Mevlânâ da bu ülkenin padişahıdır. Bakışı daima yumuşaktır (75. beyit). Velilik ikliminin şahı, keramet meydanının kahramanıdır (76. beyit). Hz. Peygamberin varisidir. Şeriatın meşalesi, tarikatın yol göstericisidir (77, 78. beyit). Marifet bahçesinin bülbülü, haki-

kat çimenliğinin gülüdür (79. beyit). Gökyüzünde ayın ve güneşin dönmesi Mevlânâ'nın sema'ını görüp vecde gelmelerinden dolayıdır. Müşteri yıldızı, gece ve gündüz saadet arayışı içindedir. Mevlânâ'nın güzelliğini düşünmeyi kendine iş edinen Zühre yıldızı, daima inlemektedir ve bu yüzden yakıcı nağmelerle göğün çalgıcısı olmuştur. Uşşâk ve nevâ makamından nağmelere başladığında da gökyüzü de şevkle sema'a başlar (81-86. beyitler). *Mesnevî*'si esrar incileriyle dolu bir deryadır. Her bir beyti mana ikliminde irfanın süsüdür. Onun bir okyanus gibi olan zatında bunlar ancak bir katre mesabesindedir (87-89. beyitler). O, bir Allah âşığıdır bu sebeple ne kadar övülse la-yıktır. Âlemlerin övücü olan Peygamberin varisi ve onun sırlarının mahremidir (90, 91. beyitler). Bu benzetmelerle Mevlânâ'ya övgüde bulunan Lutfî Muhammed Efendi Mevlânâ'nın can kuşunun 604'de dünyaya geldiğini ve 672'de cennet bahçesine uçtuğunu sözlerine ilave eder (92-93. beyitler).

Bu övgülerin devamında ise Mevlânâ'yı övmekte aczini dile getiren şair, onun vasıflarının sözle anlatılamayacağını, övgüsünün kağıtlara sığmayacağını belirtir ve duaya başlar. Mevlânâ'nın yardımını iki cihanda kendisine rehber etmesi, imanını saklaması ve Peygamber'in şefaati için Allah'a niyazda bulunur. Allah'ın inayetiyle de eserini H.1100/M. 1688'de tamamladığını söyler (96-107. beyitler).

Lutfî Muhammed Efendi, *Hilye-i Hazret-i Mevlânâ* adlı eserinin son bölümünde ise, eserini sunmayı düşündüğü devrin sadrazamının övgüsünü yapar. Allah'tan, sadrazamın devletinin devamını dileyerek başladığı bu kısımda şair, Mevlânâ'nın hilyesini yazarak Hz. İsa'nın nefesini yâd ettiğini söyler. Övgü incilerini saçarak, Mevlânâ'nın hilyesini açıkladığını belirtir. Eseri "yeni" sıfatıyla nitelendiren Lutfî Muhammed Efendi, hiç kimseye onu istisna etmek üzere vermediğini söyler. Onun bu sözünden hareketle incelemeye çalıştığımız *Hilye-i Hazret-i Mevlânâ*'nın müellif hattı olduğuna hükmedilebilir. Cevher kıymetinde gördüğü eserini kimseye teslim etmediğini ve onun kıymetini anlayacak gerçek sahibini beklediğini söyleyen şair, Allah'a hamd ederek, sadrazamın varlığıyla bu sahibi bulduğunu ifade eder. Hiç vakit kaybetmeden eseri ona ithaf eder. Lutfî Muhammed Efendi, cömert yaratılışıyla bilinen, zatı övgüsünden daha yüce olan büyük sadrazamın, makamında kıyamete kadar devamlı olmasını Allah'tan dileyerek eserini tamamlar (108-120. beyitler).

Sonuç

Lutfî Muhammed Efendi, *Hilye-i Hazret-i Mevlânâ* adlı eserinde Mevlânâ'nın hem dış görünüşünü hem de iç aleminin özelliklerini, yaygın olarak Hz. Peygamberin vasıflarını anlatmakla kullanılan hilye türünün kalıpları içinde anlatmıştır. Edebiyatımızda özellikle Mevlevî şairler, sayısı az olmakla

beraber, Hilye-i Mevlânâ adı altında anılan eserler vermişlerdir. Bununla birlikte Mevlânâ'yla ilgili eserlerde onun bedeni hususiyetleri üzerinde fazla durulmamış, onun; “Hamdım, piştım, yandım.” sözüyle özetlediği, insan-ı kâmil olma yolundaki çabası anlaşılmaya çalışılmıştır.

İBTİDÂ KERDEN-İ TEVHİD-İ HUDÂ

...- / ...- / ...-

- 1 Hâm̄d ol pâdişeh-i dānāya
O hūdāvend-i cihān-ārāya
- 2 Kî Benî Ādemi mūmtāz itdi
Hūs̄n-i hūlķile ser-efrāz itdi
- 3 Didi şānında “leķad kerremnā”*
Hābbezā fāzl u kerem luḫf u ‘ aḫā
- 4 Şūret ü ma‘ nīde tekrīm itdi
Mazhar-ı “aḫsen-i taḫvīm” itdi**
- 5 Kōdı farkında külāh-ı ‘ izzet
Hilye-i behceti kıldı hīlķat
- 6 Vech-i hūbānı iden hūs̄nile māh
İtdüren ‘ āşıķa āh-ı cān-gāh
- 7 Pertev-i hūs̄ni tecellāsıdur
Lem‘ a-i nūr-ı dil-ārāsıdur
- 8 Nūrı pervānesidür müştākān
Hūs̄ni dil-dādesi oldı hāşān
- 9 Luḫfı deryāsına yok ḫadd ü kenār
Genc-i iḫsānına yok ‘ add ü şümār

MEDḤ-İ ĀN ḤAZRET-İ SULTĀN-İ RŪSŪL

- 10 Daḫı şad-dür̄r-i teḫāyā-yı bihin
Şalavāt-ı şeref-āyın-i güz̄in
- 11 Ḥazret-i meḫḫar-ı mevcūdātūñ
A‘ nī nāzende-i ḫurb-i zātuñ

* İsrâ, 17/70: “ Andolsun biz, âdemoğullarını onur ve üstünlükle donattık, ...”

** Tîn, 95/4: “ Biz insanı gerçekten en güzel bir biçimde yarattık.”

- 12 İde İ̇şār o ħudāvend-i enām
Ravza-i sidre-niṣānına mūdām
- (2a)
- 13 İde tā kim bu felekler devrān
Devr ide tā meh ü mihr-i tābān
- 14 Oldı ħallāk-ı cihāna maĥbūb
Şübhesiz ħazret-i Ħaĥķa maĥlūb
- 15 ‘İzzetiyle o rasūl-i ekmel
O ŧehinṣāh-ı nebiyy ü mürsel
- 16 Çākeridür anuñ ey merd-i güzīn
Cümle-i ehl-i semā ehl-i zemīn
- 17 Āl ü aṣĥāb-ı kirāma zi-derūn
Çoĥ selām ola ki ħadden birūn
- 18 İtdiler dīn-i mübine ħıdmet
Oldı her birisi ħaṣ-ı ümmet
- 19 Kim ki ol zümre-i pāke ez-dil
İĥtidā itdi bi-şıdķın kāmīl
- 20 Reh-i dīn içre hidāyet buldı
Şāĥib-i ‘izz ü sa‘ādet oldı

BĀ‘ İŞ-İ DĀ‘ İYE-İ MANZŪME

- 21 Sebeb-i ħilye-i sımt-ı kelām
Böyledür diñle gel ey nigū-nām
- 22 Gördüm ol ħazret-i Ħākānīnūñ
Ħüsn-i nazmın o ŧeref-āyīnūñ
- 23 Ki nebī ħazretinūñ midĥatini
Nazm-ı ra‘nāya ħomuş ziyetini
- 24 Daĥı Cevri-i sa‘ādet-eşerūñ
Ṭarz-ı inṣāsın o ħayr-encerūñ
- 25 Vaşf-ı aṣĥāb-ı rasūle himmet
Eyleyüp buldı anuñla devlet
- 26 Hem Neşāṭ-ı server-āşāruñ
Şi‘r-i zībāsım ol ħoş-kāruñ
- 27 Enbiyā na‘tini bā-ĥüsn-i kelām
Silk-i taĥrīre ħomuş bi‘l-ikrām
- 28 Düşdi nāgeh hevese bu dil-i zār
Ya‘nī vaşf itmekiçün bir dil-dār

(2b)

- 29 Hemçü ney nâle iderdi her an
Âteş-i âhile oldu süzân
- 30 Didüm ey dil neden olduñ nālân
Süziş ü derdiñi itme pinhân
- 31 Didi ey ğarğa-i baġr-i ‘işyân
Böyle bi-hüde gezer mi insân
- 32 Hem-dem-i şâhid-i ‘aşk pāk ola
Şevk-ı bezminde giribân çāk ola
- 33 Şıdķ u ihlâşile çün Mevleviyân
Eyle meydân-ı suġanda devrân
- 34 Hilyesin ġazret-i Mevlânânun
Nazm ile ol güher-i ra‘ nânun
- 35 Na‘ t-h‘ânide suġan-perdâz ol
‘Andelb-i gül-i bāġ-ı râz ol
- 36 Hilyesin sende Celâlü’ d-dîmün
Kıl teberrük o kerem kânun
- 37 Oġu âyin-i şenâsın cânâ
ġüsn-i evşâfını eyle inşâ
- 38 Güş idince bu kelâmı dilden
Ya‘ nî hem-râzum olan bi-ġılden
- 39 Ārzü oldu baña leyl ü nehâr
Vaşf-ı ferġunde-i öüsn-i dil-dâr
- 40 Oldı bu vechile dilde ġâhiş
Eyledüm ben daġı sa‘ y u kûşiş
- 41 Tâ murâdum bu ki ey nigü ġü
Sebeb-i ‘afvüm ola bu tek (ü) pü
- 42 Ne olam ben ki diyem midġatini
Böyle ġanı nesebün rütbetini
- 43 Ne ola zerre-i nâçiz ü ġaķır
Ki ide ġüsnini şemsün taķırır
- 44 Evliyâ bezmine oldu dâver
Etķiyâ cem‘ ine oldu server
- 45 Ne liyâķat ola bende ġâlâ
Zerreden de daġı dūnam ammâ
- (3a)
- 46 Nażar itseydi eger ol dârâ
Zer olur mermer ü seng-i ġârâ

- 47 Himmet-i pāki olur rāh-nümā
‘Aşık-ı şādıka bā-luḫf-ı Ḥudā
- 48 Nūr-ı tevfiḳ-i refiḳ olduğu dem
Başladı şevḳile güftāra ḳalem

HİLYE-İ HAZRET-İ MONLĀ HÜNKĀR

- 49 Hilyesin ḥazret-i Mevlānānuñ
Dinle pīrāyesin ol sulṫānuñ
- 50 Eyleyen anı şehā zīb-i kitāb
Yazdı bu resme niḫe lafz-ı şavāb
- 51 Levn-i simāsını ol Rabb-i mecīd
Güyyā ḳılmışidi verd-i sepīd
- 52 Nūr-ı vechini o şāhuñ her gāh
Didi gördükde mih(i)r “şey li’llāh”***
- 53 Levḫ-ı pīşānisi idi rūşen
Meşelā oldu açılmış süsen
- 54 Nūr-ı ḳudsi ile ol ṫolmuşidi
Ġıbṫa-āverde-i bedr olmişidi
- 55 Şekl-i ebrūsı idi hemḫü hilāl
Böyle naḳş itdi ḫakīm-i müte‘āl
- 56 İki mısrā‘ - ı siyeh levn idi tā
Maṫla‘ - ı ḫüsne olup zeyn-efzā
- 57 İttişal üzre degil ol ḳaşlar
Ḥoş-nümā idi o ‘ālī-manzar
- 58 Bekledi ḫüsni sarāyın güyyā
Ḳarşu ḳarşu iki ḫācib meşelā
- 59 Oldı vāsi‘ ol iki çeşm-i ḫumār
Mest iderdi göreni ey hüşyār
- 60 Ne ziyāde şaru idi ne siyāh
Dil-rubā idi o gözlerde nigāh
- 61 Reşk iderdi Ḥoten āḫüsü eger
Çeşm-i şāḫānesine ḳılsa nazār
- (3b)
- 62 Muşḫaf-ı rüyı içinde anuñ
Bini-i pāki o ‘ālī-şānuñ

*** Şey lillāh: “Allah için bir şey”

- 63 Hüb u mezzün elif-i sim-endâm
Böyle naşş itdi diyen ehl-i kelâm
- 64 Ne telaḥḥum idi ruḥlar ne naḥîf
Nev-şüküfte gül idi vech-i laṭîf
- 65 Haṭṭ-ı şeb-rengi daḥı oldu laṭîf
Cedd-i a‘ lāsı gibi üsti naḥîf
- 66 Şubḥ-ı didāra idi zinet-dih
Şöyle ki oldu görenler vâlih
- 67 Ger siyeh reng idi diseñ kâbil
Lîk fi’l-cümle şaruya ma’il
- 68 Nâm-ı elḳāma idi hem çü rasûl
Cümle a‘ zāsı laṭîf ü maḳbûl
- 69 Laḥm-ı cismi vesaṭü’l-hâl idi hem
‘Aşḳ baḥş itdi o oât-ı ḥurrem
- 70 Daḥı bi-müy idi cism-i zibâ
Sîm-i sārâ gibi idi cânâ
- 71 Gülşen-i ḥüsne nihâl-i mezzün
Mîve-i ‘ ilm-i ledünnle meşḥûn
- 72 Münḥanice ideridi reftâr
Ki odur ḥulḳ-ı ḥabîb-i muḥtâr
- 73 Meyli arza ider aḡsân-ı nihâl
Olsa ger mîve ile māl-â-mâl
- 74 Bîrr-i güftânı ḥalâvetli idi
Cümle aḥlâḳı melâḥatli idi
- 75 Milket-i luṭfuñ olup pâdişehi
Dâ’imâ ḥilmile idi nigeḥi
- 76 Şâh-ı iḳlîm-i velâyetdür ol
Merd-i meydân-ı kerâmetdür ol
- 77 Oldı ol varîş-i sulṭân-ı rüsûl
Yeridür dirlerise varîş-i kül
- 78 Meş‘ al-efrüz-ı şerî‘ atdür o mâh
Reh-nümâ idi ṭarîḳatde o şâh
- (4a)
- 79 Devḥa-i ma‘ rifetüñ bülbülidür
Çemenistân-ı ḥaḳîḳat gülidür
- 80 Oldı şehzâde-i Sıddîḳ-ı ‘ atıḳ
Ki odur meḥar-ı kevneyne şadîḳ

- 81 Görüp âyînini şemsile kamer
Döndiler vecde gelüp şâm u seher
- 82 Müşteri kevkebi her şubh u mesâ
Oldı cüyâ-yı sa' âdet cânâ
- 83 Neyyir-i hâzret-i Mevlânâdan
Şems-i kâdr ü şeref-i monlâdan
- 84 Nakşınıñ fikri olup Zühreye kâr
Dem-be-dem eylemede nâle vü zâr
- 85 Gūyiyâ muṭrıb olup her şeb ü rûz
Eylemekte neğamât-ı pür-sûz
- 86 Faşl idince niçe 'uşşâk u nevâ
Şevkile girdi semâ' a semâ
- 87 Dürr-i esrârile pür bir deryâ
Meşnevîsidür anuñ ey dâñâ
- 88 Mülk-i ma' nâda ma' ârif ziver
Göre her beyti anuñ bir kişver
- 89 Bahr-i zâtına göre ol kaçre
Kaçre ammâ ki berâber bahre
- 90 Medh ü vaşfi ne kadar olsa sezâ
Oldı zîrâ ki o ma' şük-ı Hudâ
- 91 Vâriş-i hâzret-i fahr-i 'âlem
Harem-i sırr-ı rasûle mahrem
- 92 Şeş şad u çâr deh ol mürğ-ı cinân
Tutdı dünyâ kafesi içre mekân
- 93 Altı yüz yetmiş ikisinde niyâz
Eyledi bâğ-ı behişte pervâz
- 94 Diñle ey kilk-i za' if ü kâşir
Reh-i medhinde anuñ fâtirdür
- 95 Niçe çâbü-k-rev-i meydân-ı suhan
Dağı ser-bâz-ı dilirân-ı suhan
- (4b)
- 96 Bunca 'acizile nedür bende mecâl
Anı ta' rife ideyim baş-ı mağâl
- 97 Vaşfi imlâ vü beyâna sığmaz
Medhî evrâk-ı 'ayâna sığmaz
- 98 İdelüm şahñ-ı du' âda devrân
Eyleye nâ-geh icâbet Mennân

- 99 Kıla elṭâfını hem-dem o laṭîf
Bula dil-h̄'âhını Luṭfî-ı za'îf
- 100 Çâkeri ḥâzret-i Mevlânânun
Nazm iden na' tını ol sulṭânun
- 101 Meşelâ kemter-i evlâdı anun
‘Âciz ü aḥḳar-ı evlâdı anun
- 102 Eyle yâ Rab mededünî yâver
Dü-cihân içre Ḥudâyâ rehber
- 103 Cümle ḥ'âhişlerine vâsıl kıl
Ḥarem-i vuşlata hem daḥil kıl
- 104 Şakla imânını yâ Rab da'im
Zâ'il olmaḳdan anı yâ Kâ'im
- 105 Daḥı dîvân-ı nübüvvet şehinün
A'nî ol taḥt-ı risâlet şehinün
- 106 Cümle-i ümmetine ḳıl iḥsân
Ḳaşd u ḥ'âhişlerini yâ Raḥmân
- 107 Luṭf-ı ḥaḳḳiyle olup sa'y-ı benâm
Buldı biñ yüzde bu nâme daḥı nâm

MİDḤAT-İ ŞADR-I KERİMÜ'L-AḤLÂḲ

- 108 Şadr-ı vâlâ-güherâ cüd-ı verâ
Devletün eyleye dâ'im Mevlâ
- 109 Nazm ile ḥilye-i Mevlânâyı
Eyledüm yâd dem-i 'İsâyı
- 110 Eyleyüp neşr-i le'âlî-i medîḥ
Ḥilyesin eylemek ile taşrîḥ
- 111 Eşer-i himmet ola güheri
İtdi tâbende bu niḡü ḥaberi
- (5a)
- 112 Gerçi ol dürr-i girân ḳadr-i ferîd
Oldı zîver-dîh-i levḥ-i tesvîd
- 113 Lik tebyîz ile ol nev-eşeri
İtmedüm kimseye 'arza nazarı
- 114 Virmedüm ol güheri ṭâlibine
İntizâr üzre idem şâḥibine
- 115 Ḥamdü li'llâh ki gelüp vaḳt-i sūrūr
Şâḥibin buldı o zîbende zuḥūr

- 116 Tırmayıp eyledüm ithâfa kıyâm
Şadr-ı pākize-dile bālâ kirâm
- 117 Habbzâ şadr-ı mu'azzam ki müdâm
Kerem-i tab' ile meşhür u benâm
- 118 Zâti midhatden anuñ 'alidür
O kumaşı alamam gālîdür
- 119 Dîde-i hayr-ı du'â ile hemân
Baña lâyıķ aña olmaķ nigerân
- 120 Tâ-be-ħaşr ide şadrında muķım
O cihân-dârı Ĥudâvend-i kerım

Kaynaklar

- Âbidin Paşa (1324), *Tercüme ve Şerh-i Mesnevi-i Şerif (Eski Yazı)*, C. I, İstanbul: Mahmud Bey Matbaası, Kütüphanesi-i İrfan.
- Ahmed Eflâkî (2001), *Âriflerin Menkıbeleri I*, (Çev. Tahsin Yazıcı), İstanbul: MEB Yayınları.
- Ayan, Hüseyin (1981), *Cevrî, Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divanının Tenkidli Metni*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Bayraktar, İbrahim (1990), *Hz. Peygamberin Şemâli*, İstanbul: Seha Yayınları.
- Erke, Ülkü, "Herkes Kendi Mevlana'sını Çiziyor", www.aksiyon.com.tr/detay.php?id=23031.
- Fürüzanfer, Bediüzzaman (1963), *Mevlâna Celâleddîn* (Çev. F. Nafiz Uzluk), Şark İslâm Klasikleri İçin Yardımcı Eserler: 2, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Genç, İlhan (2000), *Esrar Dede, Tezkire-i Şuarâ-yı Mevleviyeye*, Ankara: AKM Yayınları.
- Horata, Osman (1998), *Esrar Dede, Hayatı-Eserleri, Şiir Dünyası ve Divanı*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Karahan, Abdülkadir (1967), "Eski Edebiyatımızda Mevlânâ Sevgisi", *Çağrı*, C. 12, Konya, s.5-7.
- Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâlî* (1993), (hzl. Hayrettin Karaman vd.), Ankara: TDV Yayınları.
- Lutfî Muhammed Efendi, *Hilye-i Hazret-i Mevlânâ*, Atif Efendi Yazma Eser Kütüphanesi, Nu: 2256.
- Muallim Naci (1995), *Lugat-i Naci*, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Pakalın, Mehmet Zeki (1971), "Hilye", *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: MEB Yayınları, s. 842.
- Sipehsalar Feridun b. Ahmed (1331), *Risale-i Sipehsalar ve Menâkıb-ı Hazret-i Hüdavendigar* (M. Bahârî Tercümesi), Der-saadet.
- Şemseddin Sâmî (1317), *Kâmûs-ı Türkî*, Der-saadet: Çağrı Yayınları.
- Uzluk, Şehabettin (Tarihsiz), *Mevlânâ'nın Ressamları*, Konya: Konya Halkevi Güzel Sanatlar Komitesi Yayınları.
- Uzun, Mustafa (1998), "Hilye", *TDVİA*, C. 18, İstanbul: TDV Yayınları, s.44-47.
- Ünver, İsmail (1986), *Neşâtî*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Yılmaz, Kâşif (2001), *Güftî ve Teşrifatü Ş-Suarâsı*, Ankara: AKM Yayınları.
- Ziya, Şakir (1943), *Hazret-i Mevlânâ*, İstanbul: Ahmet Sait Matbaası.